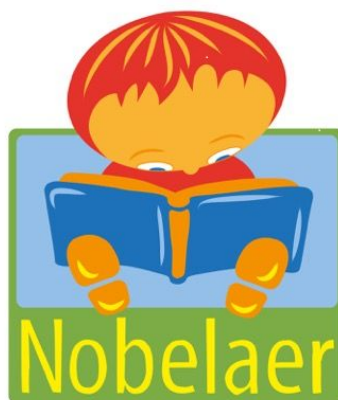

**Protocol meldcode vermoeden van huiselijk geweld
en kindermishandeling voor het (speciaal) basisonderwijs**

**Vermoeden van huiselijk geweld,
mishandeling, verwaarlozing en seksueel misbruik**

Als ze als kind

*Als ze als kind niet altijd zo stil had hoeven zijn
had ze vandaag misschien het hoogste lied gezongen
als ze als kind niet altijd zo alleen had hoeven zijn
had ze vandaag misschien allang iemand gevonden.*

*Als ze als kind niet altijd zo bang had hoeven zijn
had ze vandaag misschien van iemand durven houden
als ze als kind niet altijd zo'n puinhoop had gezien
had ze vandaag misschien kastelen kunnen bouwen.*

*Als ze als kind de warmte van de zomer had gekend
was ze die warmte in haar winter nooit verloren
en als ze als kind de warmte van een nest had gekend
had het haar leven lang niet zo gevoren*

*Als ze als kind niet al zo oud had hoeven zijn
had ze vandaag nog een kinderlied gezongen
als ze als kind gewoon een kind had kunnen zijn
was ze vandaag als een kind opnieuw begonnen.*

Lislore Gerritsen (Uit: Oktoberkind, 1984)

VOORWOORD

Kinderen zijn helaas veel te vaak het slachtoffer van huiselijk geweld. Per jaar zijn meer dan 100.000 kinderen getuige van huiselijk geweld. Ze voelen de spanning, horen de kreten, zien de verwondingen. Kinderen die thuis getuige zijn van geweld lopen ernstige psychische schade op. Van de kinderen raakt 40% tot 60% getraumatiseerd doordat zij getuige zijn van de mishandeling tussen hun ouders. Naar schatting is tussen de 30% en 40% van deze kinderen zelf tevens slachtoffer, omdat zij ook mishandeld worden of omdat zij tussenbeide springen. Daarnaast zijn naar schatting 80.000 kinderen per jaar slachtoffer van andere vormen van kindermishandeling. Nog geen 20.000 kinderen worden hiervan gemeld bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling. Daarnaast overlijden er tenminste 50 kinderen per jaar aan kindermishandeling.

De genoemde cijfers tonen aan dat er vanuit vele organisaties uitgebreide aandacht voor dit probleem nodig is. Dat geldt zeker ook voor preventie en signalering in een vroeg stadium. Scholen zijn bij uitstek plaatsen waar (een vermoeden van) huiselijk geweld en kindermishandeling gesignaleerd kan worden. Leerkrachten brengen veel tijd met de kinderen door, hebben een vertrouwensrelatie met hen opgebouwd en kunnen een belangrijke signaalfunctie vervullen.

In de praktijk blijkt dat het omgaan met signalen die kunnen wijzen op huiselijk geweld of andere vormen van kindermishandeling onzekerheid teweeg brengt. Het protocol meldcode biedt een structuur en geeft handvatten hoe gehandeld kan worden bij een vermoeden van huiselijk geweld en andere vormen van kindermishandeling. Het doel van dit protocol is: een vermoeden van huiselijk geweld (of een andere vorm van kindermishandeling) bespreekbaar maken en de signalen doorgeven voor eventuele verdere hulp. De taak van de school met betrekking tot kindermishandeling en huiselijk geweld, waarbij de oorzaak buiten de school ligt, is het signaleren en het aankaarten ervan bij de instanties die onderzoek kunnen doen en hulp op gang kunnen brengen. De school is niet verantwoordelijk voor de verandering van de situatie of voor de hulpverlening,

Inhoudsopgave

Voorwoord

Hoofdstuk 1	Definities	blz. 5
Hoofdstuk 2	Handelingsprotocol meldcode basisonderwijs met afwegingskader	blz. 6
Hoofdstuk 3	Dossiervorming	blz. 12
Hoofdstuk 4	Legitimatie van de melding	blz. 12
Hoofdstuk 5	Privacy	blz. 12
Hoofdstuk 6	Meldcode en relaties met andere instanties	blz. 12
Hoofdstuk 7	Meldcodes en belangrijke telefoonnummers	blz. 13
Hoofdstuk 8	Aanbevelingen bij het stappenplan	blz. 13

Bijlage 1: Afwegingskader basisonderwijs van Veilig thuis (aparte bijlage) blz. 15

Bijlage 2: Notitie Meldcode Parnassys blz. 15

Bijlage 3: Observatiepunten blz. 16

Bijlage 4: Signalenlijst blz. 17

Hoofdstuk 1

Definities

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer wordt gepleegd.

Vormen van huiselijk geweld zijn:

- (ex) partner geweld
- kindermishandeling
- ouder(en)mishandeling
- eer gerelateerd geweld
- huwelijksdwang
- mishandeling van ouders door hun kind(eren)
- meisjesbesnijdenis
-

Kindermishandeling is:

- elke vorm van, voor de minderjarige, bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard,
- die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of onvrijheid staat, actief of passief, opdringen.
- waardoor ernstige schade wordt, of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel, Hieronder vallen ook verwaarlozing en onthouden van essentiële hulp, medische zorg en onderwijs.

Vormen van kindermishandeling zijn:

- **lichamelijke mishandeling:**
het kind wordt geslagen, geschopt, geknepen, gebrand en dergelijke.
- **lichamelijke verwaarlozing:**
het kind wordt (medische) verzorging en/of veiligheid onthouden, het kind krijgt onvoldoende voedsel en kleding.
- **psychische mishandeling:**
het kind wordt afgewezen. geterroriseerd, aangezet tot afwijkend en/of anti-sociaal gedrag, gepest, getreiterd, gekleineerd; aan het kind worden extreem hoge eisen gesteld, een juiste vorm van onderwijs wordt onthouden.
- **psychische verwaarlozing:**
het kind wordt psychisch verwaarloosd, geïsoleerd, genegeerd; koestering wordt onthouden en er is nooit aandacht of tijd voor het kind.
- **getuige zijn van lichamelijke geweld.**
- **seksuele mishandeling:**
het kind wordt gedwongen seksuele handelingen te ondergaan, seksuele handelingen uit te voeren, getuige te zijn van seksuele handelingen van anderen of wordt gedwongen te kijken naar pornografisch materiaal.
- **meisjesbesnijdenis.**
- **eer gerelateerd geweld.**

Hoofdstuk 2

Handelingsprotocol meldcode (speciaal) basisonderwijs met het stappenplan

De gang van zaken ten aanzien van het signaleren en melden van vermoedelijk huiselijk geweld en kindermisbruik voor het basisonderwijs is beschreven in het Afwegingskader van Veilig Thuis (bijlage 1). In het handelingsprotocol is het afwegingskader opgenomen met de afwegingsvragen en de beslissingen.

Het handelingsprotocol is ook online te vinden op www.handelingsprotocol.nl bij tabblad Basisonderwijs.

Het handelingsprotocol meldcode basisonderwijs:

- is gebaseerd op de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling inclusief het afwegingskader voor het onderwijs.
- bestaat uit een vijfstappenplan vanaf het eerste vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld tot aan het moment dat er beslist moet worden of er een melding moet worden gedaan.
- is opgedeeld in drie onderdelen aan de hand van de competenties van de medewerkers binnen de school.

Op de website www.handelingsprotocol.nl tabblad Basisonderwijs ziet de medewerker het handelingsprotocol dat op zijn /haar functie van toepassing is passend bij hun verantwoordelijkheid.

In kolom 1 staan de medewerkers met een **signaleringsverantwoordelijkheid** vermeld.

In kolom 2 staan de medewerkers met een **signalering- en bespreekverantwoordelijkheid**.

In kolom 3 staan de medewerkers met een **signalering-, bespreek- en handelingsverantwoordelijkheid**.

Kolom 1	Kolom 2	Kolom 3
<ul style="list-style-type: none">• Conciërge• Klassenassistent / Onderwijsassistent• Administratief medewerker• Overblijfkraacht• Medewerker Buitenschoolse Opvang• Chauffeur schoolvervoer• Oudercontact medewerker	<ul style="list-style-type: none">• Leerkracht• Remedial Teacher• Logopedist• Kinderfysiotherapeut	<ul style="list-style-type: none">• IB-er (Intern Begeleider)• Zorgcoördinator• Aandachtsfunctionaris Kindermishandeling• School Maatschappelijk Werk• Schoolpsycholoog• Directeur / Directielid• Schoolbestuur

Op een school voor (speciaal) basisonderwijs wordt iemand (of meerdere mensen, afhankelijk van de grootte van de school) aangesteld als aandachtsfunctionaris. Deze aandachtsfunctionaris is de

persoon binnen de school die men als eerste raadpleegt in het geval van vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling. De aandachtsfunctionaris is een persoon die binnen de school vertrouwen geniet en extra geschoold is in het signaleren en handelen bij kindermishandeling.

De aandachtsfunctionaris op de Nobelaer is:

Monique Rijk en indien zij afwezig is, is haar vervanger Inge Noordzij.

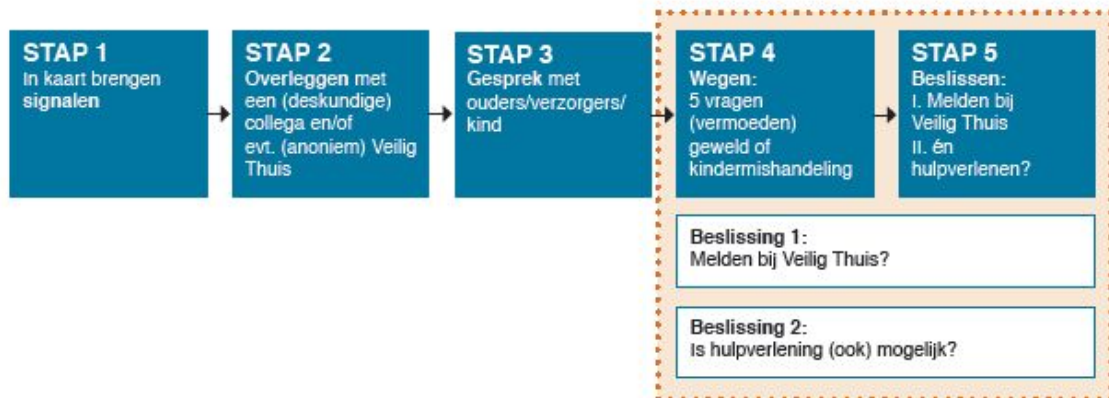
In overleg met de aandachtsfunctionaris worden de onderstaande stappen ondernomen.

Het stappenplan van het afwegingskader uit het Afwegingskader Veilig thuis hoofdstuk 3 bijlage 1:

3. Afwegingskader: onderdeel van de meldcode

Onderstaand figuur toont de vijf stappen uit de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Ter ondersteuning van de beslissingen in stap 5 is in stappen 4 en 5 een afwegingskader toegevoegd.

Er is een basisdocument Afwegingskader beschikbaar voor alle beroepsgroepen. Het onderliggende Afwegingskader is de uitwerking voor het Onderwijs, inclusief leerplicht en RMC.

In Stap 5 worden twee beslissingen genomen:

het beslissen of een melding bij Veilig Thuis noodzakelijk is en, vervolgens het beslissen of het zelf bieden of organiseren van hulp mogelijk is.

Het is van belang dat in stap 5 beide beslissingen en in de genoemde volgorde worden genomen. De betrokken persoon in het onderwijs/de leerplichtambtenaar (dit kan de aandachtsfunctionaris zijn) vraagt zich op basis van signalen en het gesprek met ouders af of melden noodzakelijk is aan de hand van vijf afwegingsvragen. Vervolgens besluit deze of het bieden of organiseren van hulp tot de mogelijkheden van zowel de school/leerplichtambtenaar als de betrokkenen (ouders/verzorgers) behoort. Als melden volgens het afwegingskader noodzakelijk is, moet de tweede beslissingsvraag over eventuele hulp in overleg met betrokkenen en Veilig Thuis beantwoord worden. Melden is niet verplicht en kan ook anoniem.

Dezelfde stappen nogmaals weergegeven vanuit:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode>

Figuur 1: **Stappenplan verbeterde meldcode**

De stappen van het afwegingskader vertaalt naar de Nobelaer:

Stap 1: in kaart brengen van signalen

Raadpleeg als eerste de aandachtsfunctionaris.

Breng de signalen die kunnen duiden op huiselijk geweld of een andere vorm van kindermishandeling in kaart en leg deze vast in de **Notitie Meldcode in het leerlingvolgsysteem Parnassys (Bijlage 2)**. Leg ook de contacten over de signalen vast op naam en datum, evenals de stappen en de overwegingen die hebben geleid tot het nemen van de stappen of juist het bewust niet ondernemen van actie.

Alle betrokkenen in de organisatie met een aanstelling kunnen in Parnassys en signalen vastleggen. Heeft de betrokkenen zelf geen contact met de kinderen, dan kunnen toch de signalen vastgelegd worden in de **Notitie Meldcode in Parnassys** op naam en datum over de situatie waarin deze kinderen zich mogelijk bevinden, als de toestand daar aanleiding toe geeft.

Indien een betrokkenen geen toegang heeft tot Parnassys signalen ziet dan wordt diegene verwezen naar de aandachtsfunctionaris.

Stap 2: overleg met derden

De aandachtsfunctionaris bespreekt de signalen met de schoolmaatschappelijk werkster.

Als het mogelijk is worden de signalen direct bij de jeugdarts/schoolverpleegkundige van het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) neergelegd. Zij zullen het medische dossier vanaf de zwangerschap & geboorte raadplegen evenals de dossiers van broertjes en zusjes. Naar aanleiding daarvan zal de jeugdarts/schoolverpleegkundige een advies geven over het te voeren beleid. Ook kan (anoniem) contact opgenomen worden met Veilig thuis voor een adviesgesprek.

Stap 3: gesprek met de leerling/ouder(s)

Bespreek de signalen indien dat mogelijk is met de leerling en/of ouder(s) of laat dat gesprek voeren door de aandachtsfunctionaris of maatschappelijk werkster (op naam en datum). De jeugdarts/schoolverpleegkundige kan advies geven over hoe het gesprek met de leerling te voeren.

Stap 4: weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling (risico-inventarisatie)

Weeg op basis van de signalen, van het ingewonnen advies en van het gesprek met de leerling/ouder(s) het risico op huiselijk geweld of de kindermishandeling.

Zie hieronder Uitwerking vijf afwegingsvragen en beslissingen voor stap 4 en 5 van het Handelingsprotocol pagina 5 bijlage 1.

Uitwerking van de vijf afwegingsvragen en beslissingen in stappen 4 en 5 van de meldcode voor het Onderwijs en Leerplicht

1. Vermoeden wegen

Ik heb de stappen 1 t/m 3 van de Meldcode doorlopen en

A: op basis van deze doorlopen stappen is er geen actie nodig: dossier vastleggen en sluiten

B: ik heb een sterk vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling

Het bevoegd gezag van mijn school is op de hoogte (in geval het vermoeden door schoolmedewerker wordt geconstateerd). Ga verder naar afweging 2.

2. Veiligheid

Op basis van de stappen 1 t/m 4 van de Meldcode schatten wij als school (functionarissen en bevoegd gezag)/leerplicht in dat er sprake is van acute en/of structurele onveiligheid:

A: NEE -> ga verder naar afweging 3

B: JA of twijfel -> direct (telefonisch) (anoniem) melding doen bij Veilig Thuis. De afwegingen hierna worden met Veilig Thuis doorlopen.

3. Hulp

Ben ik, of iemand anders in mijn school¹ of een ketenpartner²/ben ik als leerplichtambtenaar in staat om effectieve hulp te bieden of te organiseren en kan de dreiging voor mogelijk huiselijk geweld of kindermishandeling afgewend worden?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis, die binnen 5 werkdagen een besluit neemt en terugkoppelt naar de melder

B: JA -> ga verder met afweging 4

4. Hulp

Aanvaarden de betrokkenen de hulp zoals in afweging 3 is georganiseerd en zijn zij bereid zich actief in te zetten?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis

B: JA -> hulp in gang zetten, termijn afspreken waarop effect meetbaar of merkbaar moet zijn.

Zo concreet mogelijk maken en documenteren. Spreek af wie welke rol heeft en benoem casemanager. Spreek af welke taken alle betrokkenen en specifiek de casemanager heeft, zodat de verwachtingen voor iedereen helder zijn. Leg vast, voer uit en ga verder met afweging 5.

5. Resultaat

Leidt de hulp binnen de afgesproken termijn tot de afgesproken resultaten ten aanzien van de veiligheid, het welzijn en/of het herstel van de direct betrokkenen?

A: NEE -> melden bij Veilig Thuis

B: JA -> hulp afsluiten met vastgelegde afspraken over het monitoren² van de veiligheid van alle betrokkenen.

Stap 5:**Beslissen 1: zelf hulp organiseren**

Meent de aandachtsfunctionaris op basis van de afweging in stap 4, dat de leerling en zijn gezin redelijkerwijs voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling kunt beschermen:

- organiseer dan de noodzakelijke hulp
- volg de effecten van deze hulp
- consulteer alsnog jeugdarts/schoolverpleegkundige van het CJG indien de geboden hulp onvoldoende effect sorteert.

Beslissen 2: melden

De aandachtsfunctionaris meldt bij Veilig thuis indien zij van mening bent dat zeer snel (bijvoorbeeld bij levensbedreigende kindermishandeling) handelen vereist is.

Er is echter geen meldplicht. Mochten er echt zaken fout gaan, dan kan iedereen aangesproken worden op het feit dat er niets is ondernomen. Men moet dan kunnen verantwoorden waarom er niets is ondernomen.

In het Centrum voor Jeugd en Gezin is de jeugdarts de centrale persoon in geval van melding van huiselijk geweld.

De jeugdarts zal in eerste instantie het vermoeden op basis van de op dat moment aanwezige informatie zo nodig toetsen bij de deelnemende partners in het C.J.G.

De jeugdarts/schoolverpleegkundige kan zo nodig de casus opschalen naar het niveau van de CJG-regisseur (complexe problematiek waarbij meerdere hulpverleners betrokken zijn).

Hoofdstuk 3

Dossiervorming

Is er vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling dan is dossiervorming van eminent belang. De dossiervorming vindt plaats in de Notitie Meldcode in het leerlingvolgsysteem Parnassys. Daarnaast moeten alle stappen (genomen of te nemen) in het dossier vermeld worden.

Beschrijf de signalen zo feitelijk mogelijk op naam en datum. Worden ook hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling.

Maak een vervolg aantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht. Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd. Leg diagnoses alleen vast als ze zijn gesteld door een bevoegde beroepskracht.

Hoofdstuk 4

Legitimatie van de melding

Is er een vermoeden van huiselijk geweld of een andere vorm van kindermishandeling dan geldt er een wettelijk meldrecht. Iedere beroepskracht heeft op basis van dat wettelijk meldrecht het recht om vermoedens van kindermishandeling, waaronder huiselijk geweld, zo nodig zonder toestemming van het kind en/of de ouders, bij Veilig Thuis te melden en het C.J.G. te consulteren. Zoals eerder vermeld: er is geen meldplicht.

Hoofdstuk 5

Privacy

De meldcode valt onder het privacy reglement van de school en onder de wet privacy personen. Volgens de wet op Persoonsregistratie hebben ouders het recht op inzage en correctie in het dossier van hun kind. Daarom dienen gegevens in het dossier zorgvuldig en zo objectief mogelijk te worden beschreven.

Persoonlijke werkaantekeningen zijn geen onderdeel van het dossier en niet ter inzage voor ouders, Het is daarom belangrijk om zeer zorgvuldig om te gaan met deze werkaantekeningen. Zet deze niet op naam. Zodra het mogelijk is vernietigt u ze.

Hoofdstuk 6

Meldcode en relaties met andere instanties

De meldcode wordt onder andere gehanteerd door:

- Centrum Jeugd en Gezin (in deze regio werkt het C.J.G. met de Meldcode Huiselijk Geweld Rotterdam)
- Veilig thuis
- Schoolverpleegkundige
- Schoolondersteuningsteam
- School maatschappelijk werk
- Verwijs Index Risicogroepen (V.I.R.) op Goeree-Overflakkee

- noteert u wat het kind verteld heeft. Dit worden uw persoonlijke aantekeningen;
- houdt u contact met het kind en vraagt u ook wat het kind zelf zou willen;
- belooft u indien een kind u in vertrouwen neemt nooit absolute geheimhouding aan het kind. belooft dat u geen volgende stap zult ondernemen zonder dat met het kind besproken te hebben. Steun het kind in het feit dat het zijn geheim verteld heeft. Maak eventueel met het kind een veiligheidsplan. Daarin is opgenomen hoe het kind zich het beste in veiligheid kan brengen (bijvoorbeeld naar kamer gaan, naar vriendje etc.);
- praat u na het gesprek met het kind niet met de ouders zonder het kind daarvan in kennis te stellen. Afhankelijk van de leeftijd kunt u met het kind afspreken wat u wel en niet met de ouders bespreekt;
- heeft het betreffende kind vanzelfsprekend behoefte aan steun en hulp. Bekijk wie het kind het beste ondersteuning kan bieden. Het belang van het bieden van ondersteuning aan het kind moet niet onderschat worden. Veel mensen die in hun jeugd mishandeld of misbruikt zijn, hebben het gered doordat andere volwassenen zich om hen bekommerden;
- blijft het vertrekpunt van uw inzet de zorg die u, met de ouders, voor het kind hebt.

Als u een gesprek met de ouders heeft dan:

- is het altijd mogelijk advies te vragen bij de jeugdarts, wanneer u zich afvraagt hoe u het beste met de ouders een gesprek kan voeren;
- zorgt u ervoor dat ouders met slechts 1 of hooguit 2 personen uit uw school te maken krijgen gezien de vertrouwensrelatie die tot stand dient te komen;
- overlegt u met de aandachtsfunctionaris welke persoon het beste met de ouders kan spreken;
- bepaalt u voor u het gesprek gaat voeren met de ouders, wat het doel van uw gesprek is. Het doel van het gesprek kan bijvoorbeeld zijn om na te gaan of de ouders uw zorgen herkennen.
- vaak is uw zorg delen met de ouders de beste ingang: blijf bij welk concreet gedrag u ziet bij het kind, herkennen de ouders de signalen van hun kind ook in de thuissituatie? Bespreek niet uw vermoedens, maar uw zorgen en geef aan dat u hierbij allebei een verantwoordelijkheid kent. Stel open vragen en zeg dat u op zoek bent naar de oorzaak of aanleiding van het voor het kind ongewone gedrag. Bespreek met de aandachtsfunctionaris af welke vervolgacties worden ondernomen;
- voert u het gesprek bij voorkeur nooit alleen;
- overlegt u na afloop met de jeugdarts over verdere stappen.
- Dossiervorming: leg op schrift vast hoe er gewerkt is (stappen, acties, besluiten met data en verantwoordelijkheden).
- Ga zorgvuldig om met de privacy van het kind en de ouders.
- Het bieden van permanente educatie en het regelmatig opfrissen van kennis, kunde en houding is van groot belang en noodzakelijk om goed om te kunnen gaan met signalen van huiselijk geweld/kindermishandeling.
- Sta open voor ondersteuning om uw eigen machteloosheid en teleurstelling te hanteren wanneer onverhoopt toch blijkt dat de hulpverlening anders verloopt dan u had gedacht.
- In het kader van nazorg voor de leerkracht heeft de school de taak om te zorgen voor een veilige werkplek (arbo-wet).

Bijlage 1 Afwegingskader Veilig Thuis (aparte bijlage)

Bijlage 2 Notitie Meldcode Parnassys

De vijf verplichte stappen van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling:
(Rijksoverheid)

V.I.R. (Verwijs Index Risicogroepen) ingevuld: ja /nee

1. In kaart brengen van signalen.
2. Overleggen met collega en eventueel raadplegen CJG, Veilig thuis, Jeugdarts, SMW.
3. Gesprek met cliënt (leerling en/of ouder(s).
Aanwezig bij het gesprek:

Zorgpunt(en):

Zorgpunt(en) besproken met ouder(s): ja/nee

Gespreksverslag:

Afgesproken acties:

Wie?

Wat?

Wanneer?

Wie is er eindverantwoordelijk?

4. Wegen van het geweld of de kindermishandeling, bij twijfel altijd deskundige raadplegen.
5. Beslissen: hulp organiseren of melden.

Bijlage 3 Observatiepunten

1. Sinds wanneer vertoont het kind opvallend gedrag?
2. Is er de laatste tijd iets in het gedrag of in de situatie van het kind veranderd?
3. Het opvallende gedrag bestaat uit (zie ook bijlage 2)
4. Hoe is de verhouding tot de medeleerlingen?
5. Hoe is de uiterlijke verzorging van het kind, zoals kleding en dergelijke?
6. Hoe is de verhouding naar vrouwelijke/mannelijke leerkrachten?
7. Hoe is het contact tussen de school en de ouders?
8. Zijn er bijzonderheden over het gezin te melden? Indien mogelijk ook de bron vermelden.
9. Wat is er bij u bekend over eventuele broertjes en zusjes?
10. Zijn er opvallende veranderingen in de schoolresultaten?

Bijlage 4 Signalenlijst huiselijk geweld/kindermishandeling (4-12 jaar)

Voorwoord

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen ze signalen uitzenden. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid.

De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren, die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling en huiselijk geweld (echtscheiding, overlijden van een familielid, enz.). Hoe meer signalen van deze lijst een kind te zien geeft, hoe groter de kans dat er sprake zou kunnen zijn van kindermishandeling en huiselijk geweld.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het “bewijs” te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst geconstateerd worden. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen.

1. Lichamelijke signalen:

- wit gezicht(slaaptekort)
- hoofdpijn (onder)buikpijn
- blauwe plekken, schaafplekken, brandwonden, gebroken ledematen
- slecht verzorgd er uit zien
- geslachtsziekte
- jeuk of infectie bij vagina of anus
- urineweginfecties
- vermageren of dikker worden
- pijn in bovenbenen, samengeknepen bovenbenen
- houterige lichaamsbeweging
- niet zindelijk (urine/ontlasting)
- lichamenlijk letsel
- achterblijven in taal, spraak, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling

2. Gedragssignalen:

- somber, lusteloos, in zichzelf gekeerd
- eetproblemen
- slaapstoornissen
- schrikken bij aanraking
- hyperactief
- agressief
- plotselinge gedragsverandering (stiller, extra druk, stoer, agressief)
- vastklampen of abnormaal afstand houden
- isolement tegenover leeftijdgenoten
- zelfvernietigend gedrag (bv haren uittrekken, praten over dood willen, suicidepoging)
- geheugen en concentratiestoornissen
- achteruitgang van leerprestaties
- overijverig
- zich aanpassen aan ieders verwachtingen, geen eigen initiatief
- extreem zorgzaam en verantwoordelijk gedrag
- verstandelijk reageren, gevoelens niet tonen (ouwelijk gedrag)
- geseksualiseerd (“verleiden”) gedrag, seksueel getint taalgebruik

- opvallend grote kennis over seksualiteit (niet passend bij de leeftijd)
- verhalen of dromen over seksueel misbruik, soms in tekeningen
- geen spontaan bewegingsspel
- moeite met uitkleden voor gymles of niet meedoen met gym
- spijbelen, weglopen van huis
- stelen, brandstichting
- verandering in schoolprestaties (dalend of stijgend)
- schoolverzuim/spijbelen

3. Kenmerken ouders/gezin

- ouder troost kind niet bij huilen
- ouder klaagt overmatig over het kind, toont weinig belangstelling
- ouder heeft irreële verwachtingen ten aanzien van het kind
- ouder is zelf mishandeld of heeft psychiatrische problemen of verslavingsproblemen
- ouder gaat steeds naar andere artsen/ziekenhuizen ("shopping")
- ouder komt afspraken niet na
- kind opeens van school halen
- aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- "multi-probleem" gezin
- ouder die er alleen voorstaat
- regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- isolement
- vaak verhuizen
- sociaal-economische problemen: werkloosheid, slechte behuizing, migratie, etc.
- veel ziekte in het gezin
- geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

4. Signalen die specifiek zijn voor kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld

- Agressie, kopiëren van gewelddadig gedrag van vader (sommige jongeren, m.n. jongens kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan), agressie naar medeleerlingen, leeftijdgenoten, agressie of wreedheid naar dieren
- opstandigheid, angst, depressie
- negatief zelfbeeld
- passiviteit en teruggetrokkenheid, verlegenheid
- gebrek aan energie voor schoolactiviteiten
- zichzelf beschuldigen
- suïcidaliteit
- sociaal isolement: thuissituatie geheim te houden en ondertussen aansluiting te vinden met leeftijdsgenoten (zonder ze mee naar huis te nemen)
- gebrek aan sociale vaardigheden
- vaak wordt de verkeerde diagnose ADHD gesteld